

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 9, 2015

[Назад](#)

[Головна](#)

УДК 657.631

Б. І. Шувар,

кандидат економічних наук, в. о. доцента кафедри статистики та аналізу, Львівський національний аграрний університет

ОЦІНКА ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

B. I. Shuvar,

candidate of economic sciences, Lviv National Agrarian University (Department of Statistics and Analysis)

THE EVALUATION OF THE FACTORS OF THE STRATEGY FORMATION OF ORGANIC PRODUCTION IN THE CONTEXT OF THE CHALLENGE OF EUROPEAN INTEGRATION

Розглянуто останні дослідження на тему органічного сільського господарства. Представлено узагальнене поняття органічного сільського господарства. Формування стратегії органічного виробництва сільськогосподарської продукції, передбачає кілька основних етапів: уточнення місії підприємства, оцінка сильних та слабких сторін, визначення мети та ключових проблем, розроблення варіантів розвитку підприємства, вибір стратегії та складання програми дій, моніторинг реалізації стратегії. Відзначено основні етапи формування стратегії органічного виробництва. Виокремлено основні фактори, що впливають на розвиток органічного сільського господарства. Проаналізовано результати вітчизняних та іноземних досліджень стосовно переваг від переходу до органічного сільського господарства. Вітчизняний досвід ведення органічного сільського господарства показав, що ґрунтозахисні технології потребують менше часу на обробіток ґрунту порівняно з конвенційними, менше пального та у десятки разів менше мінеральних добрив.

The latest research on the topic of organic agriculture is considered. Presents a generalized concept of organic agriculture. Formation of strategy of organic production of agricultural produce, suggests several main stages: clarification of the mission of the enterprise, assessment of strengths and weaknesses, aim and key problems, elaboration of options of the enterprise, the choice of strategy and preparation of the program of action, monitoring of implementation of the strategy. The main stages of development strategy of organic production defined. The main factors influencing the development of organic agriculture is defined. Analysis of the results of domestic and foreign studies on the benefits of transition to organic agriculture. Domestic experience of organic agriculture showed that the protective technologies soil require less time to cultivate soil is rather against conventional, less fuel and ten times less of mineral fertilizers.

Ключові слова: *органічне виробництво, продовольча безпека, екологічна безпека, екологічно чисте сільське господарство.*

Key words: *organic production, food security, ecological safety, organic agriculture.*

Постановка проблеми

Останніми роками у світі загострилася проблема якості та безпеки продуктів харчування. Інноваційні технології у сільському господарстві слугують значному підвищенню продуктивності праці, знижують собівартість виробництва, збільшують урожайність сільськогосподарських культур та продуктивність у тваринництві. Альтернативою, що мінімізує ризики для навколишнього середовища та людини, є органічне сільське господарство.

Виходячи з цього актуальним є питання виокремлення найбільш значущих чинників, що впливають на розвиток вітчизняного сільського господарства, підвищення іміджу агропромислового комплексу зокрема та сільського господарства загалом.

Аналіз актуальних досліджень

Особливостям процесу становлення та розвитку органічного виробництва в Україні присвячено низку наукових досліджень вітчизняних науковців: В.І. Артиш, Н.А. Берлач, Н.В. Бородачева, О.М. Варченко, В.І. Вовк, Л.В. Дейнеко, А.Р. Дуб, Т.О. Зайчук, І.О. Іртишева, М.І. Кобець, Ю.П. Манько, Л.О. Мармуль, О.В. Рудницька, П.Т. Саблук, Т.В. Стройко, Т.Й. Сус, І.Г. Ткачук, М.К. Шикила, О.В. Шубравська та ін.

У даних наукових працях достатньо широко висвітлено економічні, правові, організаційні передумови та шляхи розвитку органічного сільського господарства. Однак, на нашу думку, більше уваги потребує оцінка чинників, що формують стратегію органічного виробництва в Україні в контексті євроінтеграційних процесів.

Метою дослідження є аналіз чинників, що впливають на розвиток органічного сільського господарства в сучасних умовах на основі наукових даних літературних джерел.

Виклад основного матеріалу

Органічне сільське господарство – це перспективна сфера аграрного виробництва, що характеризується низкою економічних, соціальних та екологічних вигод. Незважаючи на перспективність органічного виробництва в Україні, зростання його частки у складі продукції сільського господарства, широкі можливості розширення внутрішнього та виходу на зовнішні ринки, перешкодами на шляху до його функціонування і розвитку є недостатньо обґрунтованими економічні параметри діяльності і, що значно стримує темпи створення органічних господарств та диверсифікації діяльності суб'єктів господарювання в сільському господарстві, нерозвиненість інфраструктури ринку органічної продукції.

Органічне сільське господарство – це цілісна система управління виробництвом, яка сприяє і підсилює здоров'я агро-екосистем, в тому числі біорізноманіття, біологічні цикли і біологічну активність ґрунту. Вона підкреслює переваги використання методів управління порівняно з використанням зовнішніх сільськогосподарських ресурсів, зважаючи на те, що регіональні умови вимагають адаптованих до місцевих умов систем. Це досягається за рахунок використання, де це можливо, агрономічних, біологічних і механічних методів, на противагу використанню синтетичних матеріалів, щоб забезпечити функціонування всередині системи [1].

Формування стратегії органічного виробництва сільськогосподарської продукції передбачає кілька основних етапів: уточнення місії підприємства, оцінка сильних та слабких сторін, визначення мети та ключових проблем, розроблення варіантів розвитку підприємства, вибір стратегії та складання програми дій, моніторинг реалізації стратегії. Зокрема, процедура SWOT-аналізу органічного аграрного виробництва зводиться загалом до виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз, які згодом можуть бути використані для формування стратегії підприємства [2]. Аналіз вітчизняного органічного виробництва дав змогу нам зосередити увагу на основних аспектах його розвитку.

Так, серед сильних його сторін можна відзначити:

- аграрні підприємства, які займаються виробництвом органічної продукції суворо дотримуються вимог стандартів IFOAM та періодично інспектуються відповідними органами на предмет дотримання цих вимог;
- у багатьох з аграрних підприємств, які займаються виробництвом сільськогосподарської продукції за традиційними технологіями, немає необхідності очікувати на очищення ґрунту від синтетичних добрив чи засобів захисту, тобто є відповідні умови для переходу підприємств до органічного способу виробництва;
- близько 40% органічної продукції експортується за кордон, де є великий попит на неї [3];
- наявність родючих ґрунтів і достатньої кількості трудових ресурсів;
- зменшення норм внесення мінеральних добрив, пестицидів та інших синтетичних речовин є позитивним чинником для розвитку органічного виробництва;
- перехід до органічного сільського господарства ініційований різними проектами [4];
- існування громадських організацій та об'єднань, які займаються розвитком і популяризацією органічного виробництва;
- сертифікація органічних продуктів відповідно до постанов ЄС, стандартів IFOAM дозволяє маркувати продукти як органічні відповідними маркуваннями „БЮЛану”, ЄС, Швейцарії, США тощо і бути впевненими у високій якості продукту та його надійному походженні [5].

Слабкими сторонами вітчизняного сільського господарства є:

- економічні збитки, яких зазнають фермери через невміло започатковане органічне виробництво, є одним із чинників занепаду підприємства або повернення його до попереднього традиційного способу ведення сільськогосподарського виробництва;
  - наукові дослідження в Україні перебувають на початковій стадії, що не дає змоги повною мірою оцінити всі переваги для споживача та виробника органічної продукції;
  - недостатня поінформованість населення про наявність органічної продукції, її суть, переваги від споживання;
  - слабкий зв'язок між державними структурами й дослідницькими установами у сфері органічного виробництва;
  - умови банківських кредитів для сільгоспвиробників не вигідні;
  - нестача органічного насіння, достатньої кількості техніки, добрив, біологічних речовин для захисту від шкідників і бур'янів.
- За сьогоденних умов, можна відзначити низку можливостей розвитку органічного сільського господарства:
- використання напрацювань світових лідерів у сфері органічного виробництва, їх досвіду виробництва та маркетингової діяльності;
  - можливість розвитку органічного виробництва за сприяння іноземних організацій та проектів, що створюються спільно з українськими установами та господарствами у напрямі дослідження виробництва органічної сільськогосподарської продукції в Україні;
  - можливість фінансових інвестицій, успішність яких залежатиме від законодавчої бази й стабільності політичної ситуації в країні [6, 7];
  - розвиток внутрішнього та вихід на міжнародний ринок органічної продукції;
  - низька конкуренція, що є на ринку органічної продукції, відкриває широкі перспективи для її виробників.

Проте, серед вищеперелічених можливостей існують певні ризики, що зумовлені різними факторами. Основними з них є:

- глобальні зміни клімату та природні катаклізми у світі;
- нестабільна ситуація в країні;
- відсутність з боку держави кваліфікованого контролю якості органічної продукції, яку виробляють і продають, а також переробної галузі органічної продукції;
- плаваючі ціни на органічну продукцію;
- зростання конкуренції – поява нових іноземних виробників на вітчизняному ринку, які встановлюватимуть низькі ціни на органічну продукцію, що змусить вітчизняних виробників знижувати свої прибутки;
- кадрова проблема, яка проявляється у небажанні сільського населення працювати на землі;
- ризик відміни субсидювання сільськогосподарських підприємств.

Висновки і перспективи подальших досліджень

Вітчизняний досвід ведення органічного сільського господарства показав, що ґрунтозахисні технології потребують менше часу на обробку ґрунту порівняно з конвенційними, менше пального та у десятки разів менше мінеральних добрив [8, с. 627], що сприяє збільшенню урожайності сільськогосподарських культур [9, с. 82]. Це повинно спонукати фермерів до переходу на органічне виробництво, а споживачів – до зміни свого уявлення про здоровий спосіб життя.

Список використаних джерел.

1. Codex Alimentarius Food Hygiene Basic Texts. Food and Agricultural Organization of the United Nations, World Health Organization, Rome, 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.codexalimentarius.org

2. Липчук В.В. Рекомендації з поліпшення конкурентоспроможності органічної продукції на ринку України: каталог наукових розробок / В.В.Липчук, Б.І. Шувар ; за заг. ред. В.В. Снітинського, В.І.Лопушняка // Вчені Львівського національного аграрного університету виробництва. – Львів : Львів. нац. аграр. ун-т, 2010. – Вип. 10. – С. 105-106.
3. Офіційна Web-сторінка Українського національного інформаційного агентства. – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/ukr/order/?id=1066482>
4. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України №1158 від 19 вересня 2007 року // Офіційний вісник України від 08.10.2007. -2007 р. - № 73, стор. 7. – Ст. 2715, код акту 41044/2007. – (Зі змін.).
5. Органік в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.organic.com.ua>.
6. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» № 771/97-ВР від 23.12.1997 р. // Урядовий кур'єр від 24.01.1998. – (Зі змін.).
7. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» № 425-VII від 03.09.2013 р. // Урядовий кур'єр від 17.10.2013 № 190. - (Зі змін.).
8. Відтворення родючості ґрунтів у ґрунтозахисному землеробстві / За ред. М.К. Шикולי. – К.: Оранта, 1998.– 680 с.
9. Волошка В. Мінімізація витрат за повного дотримання агротехнологій [Електронний ресурс] / В. Волошка // Пропозиція. 2003. – №8-9. – Режим доступу : <http://www.propozitsiya.com/?page=149&itemid=940&number=28>

References.

1. Codex Alimentarius Food Hygiene Basic Texts. Food and Agricultural Organization of the United Nations, World Health Organization, Rome, 2001, available at: codexalimentarius.org
2. Lypchuk, V.V. and Shuvar, B.I. (2010) "Recommendations for the improvement of competitiveness of organic products in the market of Ukraine: catalog of scientific developments, Scientists of Lviv National Agrarian University to the production" *kataloh naukovykh rozrobok Vcheni Lvivs'koho natsional'noho ahrarynoho universytetu vyrobnytstvu/viv.* – vol. 10, pp. 105-106.
3. The Ukrainian National Information Agency (2015), available at: <http://www.ukrinform.ua>
4. Cabinet Of Ministers Of Ukraine (2007), "State program of the development of the Ukrainian Village for the period until 2015", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy* vid 08.10.2007, vol. 7, p.7
5. Organic in the Ukraine (2015), available at: <http://www.organic.com.ua>.
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine "On safety and quality of food products", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/771/97-vp> (Accessed 20.09.2015)/.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), The Law of Ukraine "About the production and circulation of organic agricultural products and raw materials", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/425-18>
8. Shykula, M.K. (1998) *Vidtvorennia rodiuchosti ґruntiv u ґruntozakhysnomu zemlerobstvi* [Restoration of fertility of soil in agriculture that cares about soil] , Oranta, Kiev, Ukraine.
9. Voloshka, V. (2003) *Minimizatsiia vytrat za povnoho dotrymattia ahrotekhnolohij* [Minimization of expenses, observing the agricultural technologies], *Propozytsiia*, vol. 8-9, available at: <http://www.propozitsiya.com/?page=149&itemid=940&number=28>

Стаття надійшла до редакції 20.09.2015р.

ТОВ "ДКС Центр"